

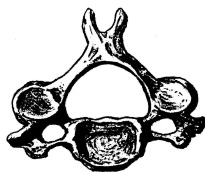
NYUGAT-MAGYARORSZÁGI EGYETEM
SAVARIA EGYETEMI KÖZPONT
TERMÉSZETTUDOMÁNYI KAR

FOLIA ANTHROPOLOGICA

Szerkeszti
TÓTH GÁBOR

10. kötet

SZOMBATHELY
2011

FOLIA ANTHROPOLOGICA

Tudományos és módszertani folyóirat

ALAPÍTOTTA

1997-ben

Kápolnásnyéken, a Vörösmarty Mihály Emlékmúzeumban,

a

FIATAL ANTROPOLÓGUSOK TÁRSASÁGA

Szerkeszti: TÓTH GÁBOR

Szerkesztőbizottság:

BERNERT ZSOLT

BUDA BOTOND

KUSTÁR ÁGNES

SUSKOVICS CSILLA

SZIKOSSY ILDIKÓ

TARGUBÁNÉ RENDES KATALIN

Támogatta

a „Science without borders” – „Tudás határok nélkül”

Tudásdisszemináció a Nyugat-magyarországi Egyetemen projekt

TÁMOP-4.2.3-08/1-2009-0001

Kiadja a NYME Kiadó
Nyomdai munkák: Balogh és Társa Kft.
Szombathely

Felelős kiadó:
Prof. Dr. Neményi Miklós
Tudományos és külügyi rektorhelyettes

HU ISSN 1786-5654

A szerkesztő címe:
Dr. Tóth Gábor, PhD.
NyME, Savaria Egyetemi Központ,
Biológia Intézet
9700 Szombathely, Károlyi Gáspár tér 4.
tgabor@ttk.nyme.hu

Editor: Dr. G. A. Tóth, PhD.
University of West Hungary,
Savaria Campus, Institute of Biology
9700 Szombathely,
Károlyi G. tér 4.
HUNGARY

TARTALOM

Józsa László Fóthi Erzsébet	Kísérlet a középkori trepanációk műtéti technikájának rekonstruálására	5.
K. Zoffmann Zsuzsanna	Kárpát-medence területéről származó neolitikus, réz-, bronz- és vaskori antropológiai sorozatok halandósági táblái (Adatközlés)	17.
Molnár, Péter Natarajan, Anupama Hickman, James J.	How the brain works – in a dish	59.
K. Zoffmann Zsuzsanna	Somogy megyei régészeti ásatásokon elszórtan előkerült őskori embertani leletek (Adatközlés)	65.
Hegyí Andrea Marcsik Antónia	Kál–Legelő III. gepida időszak és 10-11. század humán csontanyagának ismertetése	77.
Marcsik Antónia Balázs János Molnár Erika	Zománc hypoplasia megjelenése és kronológiai eloszlása egy avar kori széria embertani leletein	93.
Tóth Gábor	A rézkor embertani emlékei Vas megyében	99.
Tóth Gábor Tóth Nóra	Keszthely, Ferences kolostor lelőhely embertani eredményei	103.
Tóth Gábor	Jelentés a Nagykanizsa–Palin, Anyagyerőhely lelőhely emberi csontanyagának vizsgálatáról (Lengyel-kultúra)	107.
Lendvai Rezső Lendvai Andrea	Amikor a fogyatékkal élő önmagán kell, hogy segítsen... (Önsegéllyel az élet védelmében)	109.
Zsákai Annamária Molnár Erika Buda Botond Fullár Zoltán Tóth Gábor Bótsch Enikő Józsa László	Könyvismertetés	117.

Kapoor, S., Dhall, M., Kapoor, A.K.: Nutritional status and ageing among populations inhabiting varied geographical regions in India.

Nacheva, A.Zh., Zhecheva, Y.V., Ivanova-Pandourska, I.Y., Yordanov, Y.: Nutritional status in Bulgarian children and adolescents from birth till 17 years of age living on the borderline between 20th and 21st century.

Mazura, I., Ochoa-Rebato, E.: Genetic factors of obesity.

(Dr. Zsákai Annamária, Eötvös Loránd Tudományegyetem Embertani Tanszéke, Budapest)

Farkas L. Gy.–Juhász M., Just Zs.: *A Biblia biológus szemmel.* Második, átdolgozott és bővített kiadás. Agapé, Szeged. 2010. 344 oldal.

A 2001-es első kiadás után 9 évvel az Agapé megjelentette „A Biblia biológus szemmel” című könyv második, átdolgozott és kibővített kiadását. Az első kiadás rövid idő alatt elkelt és azóta sokan keresték, ezért került sor újabb kiadására.

Farkas L. Gyula, az első kiadás szerzője, a SZTE TTK Embertani tanszékének egykori vezetője és nyugalmazott professzora, több éven keresztül tartott a kötettel azonos című speciálkollégiumot, amelyet a hallgatók százai látogattak. Egyebek közt ez is hozzájárult az első kiadás sikeréhez. Az évek múltán a kötetet több ponton is kiegészítendőnek találta, ezért két kollégáját felkérte a közös munkára. A növényekkel foglalkozó fejezetet Dr. Juhász Miklós c. egyetemi tanár, botanikus dolgozta át. A könnyebb áttekinthetőség és a szöveges rész szemléletesebbé tétele érdekében beiktatott számos kép és ábra Dr. Just Zsuzsanna munkájának eredménye. Ugyancsak ő végezte el a kézirat újraserkesztését is.

A szerzők ebben a könyvben megkísérelték a Bibliában leírtakat a biológia szemszögéből elemezni. Arra vállalkoztak, hogy megvilágítsák a természettudomány és a hittudomány viszonyát és kapcsolatát.

Az első fejezet a Biblia kultúrtörténetét tekinti át. Ezt követően az „Alapvető természettudományos kérdések” fejezet egyebek közt foglalkozik a bibliai teremtéstörténettel, az ősember és a természeti népek teremtésről való felfogásával, valamint azzal a kérdéssel, hogy volt-e valóban özönvíz. Továbbá igyekszik választ adni arra a kérdés-re, hogy lehet-e összefüggés a bibliai teremtéstörténet és a természettudományos evolúciós gondolat között.

Az „Orvosi jellegű kérdések” között a szerzők tárgyalják a bibliai személyek életkorát, a Biblia szexuális élettel kapcsolatos vonatkozásait, útmutatásait és például a vérfertőzéssel kapcsolatos rendelkezéseit. Önálló fejezet értelmezi a Bibliában előforduló főbb betegségeket, amelyek szervrendszerek szerinti csoportosításban szerepelnek.

A Bibliában előforduló növények felhasználásuk alapján kerülnek ismertetésre. Ez a fejezet a Közel-keleti ember életében fontos szerepet játszó gabonanövényeket, gyümölcsöket, textilnövényeket, kerti növényeket, valamint füstölő és illatosító szereket és hasznófákat veszi sorba. Ebben a fejezetben a könyv szerzői sok helyen korrigálják a Biblia fordításaiból adódó tévedéseket, amelyek elsősorban abból fakadnak, hogy a Közép-európai ember számára nem ismert jó néhány olyan növény, amely csak a mediterrán növényvilágban honos.

A Bibliában előforduló állatokról szóló fejezet rámutat arra, hogy mennyire gazdag volt abban az időben az állatvilág, és közülük soknak milyen nagy jelentősége volt a zsidó nép életében. Fordítási nehézségek miatt azonban gyakran nehéz eldönteni, hogy pontosan melyik állatfajról van szó.

Mindezek mellett a szerzők figyelme kiterjed még a kannibalizmusra és az ókori sportolásra is.

Végül következzen a könyv szerzőinek mottónak is tekinthető gondolata: „Mit szerettünk volna az előadással és ennek az írásos szövegnek az összeállításával elérni? Nem mást, mint felkelteni a Biblia iránti érdeklődést azáltal, hogy a biológus számára érdekesnek, fontosnak tűnő bibliai szövegeket sorra vettük, és ismereteink birtokában ahhoz vagy megjegyzéseket fűztünk, vagy a mások által már leírtakat

idéztük. Nem törekedtünk megmagyarázni minden áron mindent, mert ez nem is lehetséges, és nem is lehet cél.”

Meleg szívvel ajánlom ezt a rendkívül izgalmas és gondolatébresztő olvasmányt szakmai és világnézeti hovatartozástól függetlenül mindenki számára, akit foglalkoztat a természettudomány és a hit-tudomány viszonya.

(Dr. Molnár Erika, Szegedi Tudományegyetem Embertani Tanszéke, Szeged)

Halberg F.–Cornélissen G.–Salti R., et al.: *Chronoauxology. Chronomics: trends and cycles rather than secularity.* Edizioni Centro Studi Auxologici, NICOMP Laboratorio Editoriale, Firenze. 2010. 90 oldal.

Az Olaszországban kiadott, huszonegy, különböző nemzetiségű szerző által jegyzett karcsú kötet veretes angol nyelvre a 20. század elejére repíti vissza a napjaink tudományos angol nyelvhasználatához szokott olvasót. A benne felvázolt chronomikai, chronobiológiai, chronoauxológiai megállapítások ugyanakkor futurisztikus távlatokat nyitnak meg. Mindkét „időutazásért” a rangidős első szerző a felelős.

A kolozsvári születésű Franz Halberg mindenképpen szépirodalommal szeretett volna foglalkozni, csupán édesatyja, Dr. Julius Halberg nyomására lett mégis orvos és tudós. A 2. világháború után néhány évig az innsbrucki egyetem anatómiai tanszékén volt tanársegéd, majd – szintén atyai ösztönzésre – a tengerentúl folytatta tudományos munkásságát. A most 91 éves akadémikus, ötszörös honoris causa doktor több mint hat évtizede a minnesotai egyetemen tanít, kutató, illetve igazgatja a campuson belül működő nemzetközi rangú Halberg Chronobiológiai Centrumot.

Halberg szerzőtársával, Guptával együtt az 1960-as években egy csapásra megkétszerezte a szájúregi karcinómás betegek túlélési esélyeit azáltal, hogy sugárterápiájukat egy cirkadián marker ritmushoz időzítette. Megalkotta a kronobiológia tudományát, mely az emberi test időstruktúráinak számítógépes analízisével foglalkozik. Közel három és félezer tudományos közleményében térképezte fel az emberi szervezetben és környezetében zajló kongruens ciklusokat, létrehozva a kronomika fogalmát. A homeosztázis helyébe a kronobiológiát és a kronomikát helyezve lerombolta az emberi szervezet relatív állandóságáról alkotott huszadik századi dogmatikus elképzeléseinket. („*Ceterum censeo, homeostasim esse delendam.*”) Szédítő távlatokat nyitott ezzel többek között a neuroimmunmodulációval, a szélessávú időbeli struktúrák karakterisztikájával foglalkozó kutatók előtt.

A jelen könyvismertetés tárgyát képező kötet rendkívüli nyelvi és tudományos igényessége okán korántsem könnyű olvasmány. Helyenként – kvázi önállóan is izgalmas értekezések gyanánt – még egy-egy bolhabetűs lábjegyzete vagy ábramagyarázata is több oldalra rúg –, alaposan feladva a leckét a szakterülettel behatóan foglalkozó olvasónak is. Recenzensként így hát – a részletekben való elveszés kockázatát kerülendő – csak a munka főbb témáit, ívét, sarkalatos megállapításait kísérem meg röviden összegezni.

A kötet előszava rámutat arra, hogy a növekedés számos aspektusa határozott ciklicitást mutat; ezen ciklusok némelyikét szekularitásként is szokás interpretálni. A növekedésre – akár csak a nemzetekre és populációkra – környezetük, a „kozmosz” jól érzékelhető, photicus, és többnyire láthatatlan, non-photicus hatást gyakorol. Ha pusztán a mágneses ciklusokat tekintjük: már ezek között is megtalálhatók félhetes, hetes, havi, vagy éves ciklusok. Ismerünk „transz-éves” (az egy évnél néhány héttel hosszabb), 15, 18 hónapos, vagy éppen a napfoltaktivitás vonatkozásában 1, 2, vagy 3 évtizedes ciklusokat is. Ezek a ciklusok harmonikusaiikkal és szubharmonikusaiikkal beépülnek a szervezetbe, rezonálva a szűkebb és tágabb környezet reciprok ciklusaira. A szoláris és galaktikus aktivitás non-photicus ciklusai 95% konfidenciával „válthatók aprópénzre” a növekedés ciklicitása vonatkozásában. Halbergnek és szerzőtársainak sikerült elsőként kontrollálhatóan igazolni többek között azt is, hogy a mágneses viharok non-photicus hatást gyakorolnak a cornea hámsajtjainak osztódására, felvetve még azt a lehetőséget is, hogy a